

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

สุนทรียะทางศิลปะและดนตรีมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคมเป็นอย่างมาก เพราะนอกจากการมีสุนทรียะซึ่งเป็นการหล่อหลอมกลมกลืนจิตใจของคนในชาติให้มีความอ่อนโยนแล้ว ยังเป็นการสร้างเสริมสุขภาพจิต และค่านิยมอันดีงามของบุคคลในชาติอีกด้วย การหล่อหลอมความรู้สึกรู้จักคิด ค่านิยมของคนในชาติให้เกิดความผสมกลมกลืนและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การพัฒนาสืบทอดวัฒนธรรมอันดีงามของชาติให้ยืนยงต่อไป ย่อมจะมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อวิถีชีวิตของสังคมไทย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542, หน้า 8) ทุกชาติทุกภาษาไม่ว่าเล็กหรือใหญ่ต่างก็มีศิลปะและวัฒนธรรม ซึ่งแสดงออกถึงสัญลักษณ์ประจำชาติตน เป็นมรดกทางสังคมที่เกิดจากการสร้างสรรค์ ซึ่งจำต้องมีการสืบทอดต่อกันไป ในบรรดาศิลปะที่แสดงถึงสัญลักษณ์ของชาติไทยเรา “นาฏศิลป์” นับว่าเป็นศิลปะที่มีความเด่นชัดที่สุด นาฏศิลป์หรือศิลปะที่แสดงออกทางลีลาการเคลื่อนไหวซึ่งเกิดจากการปรุงแต่งกิริยาท่าทางธรรมชาติของมนุษย์ โดยการนำกิริยาท่าทางเหล่านั้นมาดัดแปลงให้อ่อนช้อยสวยงาม วิจิตรพิสดารกว่าท่าธรรมชาติ มีความสอดคล้องกับเพลง ดนตรี และการขับร้อง มุ่งให้รำได้อย่างงดงาม โดยอาศัยหลักสำคัญในความงามของศิลปะ ซึ่งเป็นการแสดงจากการใช้มือ แขน ขา เท้า ลำตัว ใบหน้า ศีรษะและภาษานาฏศิลป์ ผู้แสดงออกจะมีความสุข สนุกสนานกับการรำรำ ผู้ชมได้รับความบันเทิงเพลิดเพลินไปกับลีลาการเคลื่อนไหวที่งดงาม และยังถือว่าเป็นอีกภาษาหนึ่งที่จะอธิบายเรื่องราวใดๆ ได้โดยวิธีการที่นุ่มนวล และแนบเนียนจนเป็นที่กล่าวกันว่า นาฏศิลป์นั้นเป็น “ภาษาสากล” สามารถเห็นด้วยตา เข้าใจได้ทันทีทันใด (เรณู โกศินานนท์, 2544, หน้า คำนำ) นอกจากนี้นาฏศิลป์ไทย ถือว่าเป็นศาสตร์ทางศิลปะที่สำคัญยิ่ง เป็นที่รู้จักกันดีในรูปแบบของการแสดงที่มีลีลาอันอ่อนช้อยงดงาม บ่งบอกถึงความประณีตรักสวยรักงาม แผงด้วยจินตนาการและศิลปะอันละเอียดอ่อนของคนไทย แสดงถึงความเป็นอารยธรรมอันรุ่งเรือง และความมั่นคงของชาติที่ได้สืบทอดกันมาตั้งแต่โบราณกาล (วรสรวง สุทธิสวรรค์, 2541, หน้า 1)

ความสำคัญของนาฏศิลป์ นอกจากจะมีคุณค่า ในฐานะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมและแสดงถึงอารยธรรมที่รุ่งเรืองแล้ว นาฏศิลป์ยังมีประโยชน์สำหรับผู้ที่ได้เรียนรู้ นั่นเป็นเพราะว่าการเรียน

นาฏศิลป์ เป็นการใช้อวัยวะทุกส่วนของร่างกายในการเคลื่อนไหว และท่าทางต่างๆ ของนาฏศิลป์ไทย มีท่วงทีคล้ายท่าฤาษีตัดตน จึงส่งผลให้ผู้ที่ได้ฝึกหัดเป็นผู้มีสุขภาพสมบูรณ์ มีจิตใจร่าเริงแจ่มใส และมีบุคลิกภาพที่ดี (จารุณี ลิ้มปนานนท์, 2539, หน้า 1) นอกจากนี้ นาฏศิลป์ยังเป็นกิจกรรมที่สามารถเสริมสร้างนักเรียนให้มีวินัยในตนเอง รู้จักระเบียบวินัยในการแสดงออกร่วมกับผู้อื่น มีสมาธิ มีความพยายามอดทนในการฝึกซ้อม มีความรับผิดชอบต่อผลงาน รู้จักความไพเราะของเสียงเพลงและการแสดง เสริมสร้างความรู้และความสามารถในการวิพากษ์วิจารณ์และการตัดสินใจอย่างมีเหตุผลช่วยให้ผู้ฝึกกิจกรรมได้ใช้เวลาว่างไปในทางที่เป็นประโยชน์ ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการที่สำคัญ คือ ช่วยให้ได้รู้คุณค่าของตนตรีและนาฏศิลป์ รู้คุณค่าของศิลปะและวัฒนธรรมประจำชาติ และยังเข้าใจศิลปะของชาติด้วย (อรวรรณ บรรจงศิลป์ และอาภรณ์ มาตรีศาสตร์, 2527, หน้า 460 - 461)

ในการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ มุ่งเน้นการส่งเสริมให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจินตนาการทางศิลปะชื่นชมความงาม สุนทรียภาพ ความมีคุณค่า ซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิตมนุษย์ ดังนั้น กิจกรรมศิลปะสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนโดยตรงทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม ตลอดจนนำไปใช้ในการพัฒนาสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง และแสดงออกในเชิงสร้างสรรค์ พัฒนาระบบการรับรู้ทางศิลปะ การเห็นภาพรวม การสังเกตรายละเอียด สามารถค้นพบศักยภาพ ของตนเอง อันเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพได้ด้วยการมีความรับผิดชอบ มีระเบียบวินัยสามารถ ทำงานร่วมกันได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545, หน้า 2) ในการเรียนรู้ศิลปะ นาฏศิลป์ มีความคงทนน้อยมาก เมื่อเทียบกับศิลปะทางด้านวัตถุ เช่น วรรณกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม เนื่องจากนาฏศิลป์ถือว่าเป็นศิลปะที่ไม่มีรูปร่าง เป็นเพียงลีลาของผู้ประดิษฐ์ ต้องอาศัยการถ่ายทอดให้กันและกัน และจำเป็นต้องมี "หลักวิชา" ที่เป็นแบบแผนสืบทอดไว้ มิฉะนั้นจะทำให้เกิดการพัฒนาไปโดยผิดพลาดจากเค้าโครงเดิม (แบบแผนเดิม) จนเสียรูปไป ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องให้ความสำคัญ ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สาระนาฏศิลป์ เพื่อให้คนไทยได้ตระหนักต่อการอนุรักษ์ สืบทอดศิลปะทางด้านนาฏศิลป์ และจัดระเบียบแบบแผนของนาฏศิลป์ ให้มีความงดงามยิ่งขึ้น (เรณู โกศินานนท์, 2545, หน้า 3-4)

การจัดทำหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอนศิลปะทางด้านนาฏศิลป์ทั้งในชั้นประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 ที่มุ่งพัฒนาเด็กไทยให้ เก่ง ดี มีสุข ได้สัมผัส ได้เรียนรู้ และรักนาฏศิลป์ไทย เพื่อกระตุ้นให้เด็กกล้าแสดงออก มีทักษะในการเคลื่อนไหว

ร่างกายเพื่อสื่อความหมายได้ชัดเจน สวยงาม รู้สึกพึงพอใจ สนุกสนาน ชื่นชมในนาฏศิลป์ ตระหนักในคุณค่า และมีความมั่นใจในตนเองยิ่งขึ้น ลงมือฝึกปฏิบัติทางด้านนาฏศิลป์ด้วยการเคลื่อนไหวร่างกาย ซึ่งเป็นท่าทางที่เลียนแบบธรรมชาติของมนุษย์โดยตรงด้วยจินตนาการ โดยใช้นาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์เฉพาะมาประดิษฐ์ให้งดงาม และร้อยเรียงท่ารำให้ถูกต้องตามหลักวิชานาฏศิลป์ไทย ซึ่งผู้เรียนต้องใช้การสังเกต และมีสมาธิในการเรียนจดจำท่ารำ และเลียนแบบให้เหมือนมากที่สุด ทักษะเหล่านี้ถ้าได้รับการปลูกฝังพุ่มพักฝึกฝนจนมีความสามารถผู้เรียนก็จะสามารถนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน ได้ ซึ่งในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนาฏศิลป์ เป็นกิจกรรมที่เน้นการฝึกปฏิบัติ ซึ่งนับว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุด ดังนั้นครูผู้สอนต้องมีพื้นฐานทักษะความรู้ ความชำนาญทางด้านนาฏศิลป์ด้วย จึงจะทำให้การเรียนการสอนบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2547 ก, หน้า 1-4)

สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนาฏศิลป์ มีหลายประการ จากการติดตามผลการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้ข้อมูลว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในเนื้อหาวิชาดนตรีและนาฏศิลป์ยังไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ เนื่องจากครูส่วนใหญ่ขาดความรู้และความเข้าใจในเรื่องดนตรีและนาฏศิลป์ ทำให้ขาดความมั่นใจในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูจึงไม่นิยมสอนกิจกรรมนาฏศิลป์ เพราะครูปฏิบัติไม่ได้และมองไม่เห็นประโยชน์ของนาฏศิลป์ บางครั้งละวันไม่สอนในบางเรื่อง และมีความรู้สึกไม่ดีต่อการสอนนาฏศิลป์ ทำให้การเรียนการสอนไม่บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542ก, หน้า คำนำ) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฉันทนา อุดมสิน และ เกื้อจิต ฉินทิม (2533, หน้า บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาการสอนนาฏศิลป์ระดับประถมศึกษาในจังหวัดขอนแก่น พบว่ามีปัญหาด้านการขาดแคลนหนังสือ คู่มือตำรา หนังสืออ้างอิงสำหรับให้ครูศึกษาค้นคว้า ขาดความรู้ความเข้าใจหลักสูตร ครูวิชาดนตรีและนาฏศิลป์โดยตรงมีน้อยไม่เพียงพอ และไม่ได้รับการอบรมหลักสูตรวิชานี้ การขาดสื่อการสอนและเครื่องดนตรี ขาดงบประมาณในการสร้างและซ่อมแซมสื่อการสอน ขาดการติดต่อประสานงานกับแหล่งวิชาการด้านดนตรีและนาฏศิลป์ อีกทั้งไม่ได้รับความช่วยเหลือจากศึกษานิเทศก์ที่มีความสามารถในด้านดนตรีเท่าที่ควร และจากการสัมภาษณ์ครูวิชาดนตรีนาฏศิลป์ของโรงเรียนวัดป่าพฤษ์ และสรุปจากประสบการณ์การสอนดนตรีนาฏศิลป์ พบว่า นักเรียนไม่ชอบเรียนวิชาดนตรีนาฏศิลป์ เพราะคิดว่าไม่มีความสำคัญ มีลีลาเชื่องช้า จดจำทำได้ยากและไม่สามารถนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวันได้ ซึ่งเป็นทัศนคติที่ไม่ดีต่อการเรียนวิชาดนตรีนาฏศิลป์ และจากการศึกษา

ของ จารุณี ลิ้มปนานนท์ (2539, หน้า 4) ซึ่งดำเนินการสำรวจปัญหาและความต้องการของครูดนตรีและนาฏศิลป์ในโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า สาเหตุที่ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาดนตรีและนาฏศิลป์ของนักเรียนต่ำ นักเรียนไม่สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ได้ เพราะนักเรียนไม่เข้าใจ นักเรียนไม่สามารถปฏิบัติการด้านดนตรีและนาฏศิลป์ได้ และนักเรียนเกิดความเบื่อหน่ายไม่ชอบวิชาดนตรีและนาฏศิลป์ไทย เป็นเพราะครูส่วนใหญ่สอนไม่ครบเนื้อหา เนื่องจากไม่มีความถนัดและความแม่นยำในเนื้อหา ครูขาดความรู้ด้านนาฏศิลป์มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งขาดสื่อที่กระตุ้นเร้าความสนใจของนักเรียน คือ ไม่มีสื่อที่ทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจและสามารถปฏิบัติกิจกรรมด้านนาฏศิลป์ได้อย่างไม่รู้สึกและไม่เบื่อหน่าย

นอกจากนี้ยังพบว่า วิชาดนตรีและนาฏศิลป์เป็นวิชาที่สอนค่อนข้างยาก นักเรียนไม่สามารถเปิดตำราค้นคว้าความรู้ให้เข้าใจด้วยตนเองทั้งหมดได้ และจากปัญหาการขาดครูวิชานาฏศิลป์ ทำให้บางโรงเรียนไม่สอนในส่วนเนื้อหาวิชานาฏศิลป์ ส่งผลให้การเรียนการสอนไม่สมบูรณ์ครบถ้วนตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและแผนการศึกษาแห่งชาติที่กำหนดไว้ นักเรียนก็ไม่ได้รับความรู้ในส่วนเนื้อหาวิชานาฏศิลป์ไปด้วย นอกจากนี้จากการศึกษาสถานภาพของครูดนตรีและนาฏศิลป์และการสอนดนตรีและนาฏศิลป์ไทยในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา พบว่า แหล่งผลิตครูนาฏศิลป์และการสอนนาฏศิลป์ในชั้นเรียนล้มเหลวโดยสิ้นเชิง แม้ว่าสถาบันอุดมศึกษาจะผลิตครูนาฏศิลป์มาทุกปีก็ตาม แต่กระทรวงศึกษาธิการไม่มีตำแหน่งที่จะรับครูเข้าไปสอนดนตรีนาฏศิลป์ในโรงเรียน ผู้บริหารจึงต้องรับผิดชอบหาครูมาสอนในห้องเรียนให้ได้ จึงกลายเป็นว่า “ครูอะไรก็ได้” สามารถสอนวิชาดนตรีและนาฏศิลป์ได้ (สุกรี เจริญสุข, 2539, หน้า บทคัดย่อ) และจากงานวิจัยของสุรศักดิ์ วงศ์กาฬสินธุ์ (2544, หน้า 117-132) ที่ศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปะกับชีวิตของครูระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครพนม ได้ผลการวิจัยที่สอดคล้องกัน คือพบว่า ปัญหาที่พบมาก ได้แก่ ปัญหาด้านการใช้สื่อการสอน คือ ครูส่วนใหญ่ต้องสอนหลายวิชา มีภาระมากเกินไป ทำให้ไม่มีเวลาจัดทำและเตรียมสื่อการสอน และโรงเรียนขาดงบประมาณสำหรับซื้อวัสดุมาผลิตสื่อการสอน เนื่องจากแนวปฏิบัติของโรงเรียนส่วนใหญ่ที่ไม่เห็นความสำคัญของวิชานี้ จึงทำให้เกิดการขาดแคลนสื่อที่จำเป็นในการจัดการเรียนการสอน หรือมีสื่อไม่เพียงพอและไม่เหมาะสม จากปัญหาเหล่านี้จึงทำให้การเรียนการสอนขาดประสิทธิภาพ และส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาศิลปะกับชีวิตของนักเรียนนั้น ต่ำกว่าเกณฑ์ที่คาดหวัง และจากการวัดและประเมินผลการเรียนปีการศึกษา 2543 และปีการศึกษา 2544 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

โรงเรียนวัดป่าพุกฤษ พบว่าในเนื้อหาพื้นฐานด้านนาฏศิลป์เรื่องนาฏยศัพท์และภาษาท่า นักเรียนส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องนาฏยศัพท์และภาษาท่า คือ มีคะแนนต่ำกว่าเกณฑ์ของโรงเรียนและผลการสอบภาคปฏิบัติมีนักเรียนจำนวน 50% ของนักเรียนทั้งหมด ไม่สามารถแสดงท่านาฏยศัพท์และภาษาท่าได้อย่างถูกต้อง และจากการพูดคุยกับนักเรียน พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่โดยเฉพาะนักเรียนชายไม่ชอบเรียนวิชานาฏศิลป์ เพราะน่าเบื่อหน่าย เชื่องช้า สื่อไม่น่าสนใจและไม่ทำให้ตื่นเต้นหรือสนุกสนาน มีแต่รูปภาพในหนังสือซึ่งเล็กมากมองเห็นไม่ชัดเจน

จากสภาพปัญหาดังกล่าว เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนาฏศิลป์ สามารถ บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้นั้นจำเป็นต้องนำวิทยาการต่างๆทางด้านเทคโนโลยีเข้ามาช่วยเพื่ออำนวยความสะดวกและเกิดความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา ดังจะเห็นได้จากนโยบายและมาตรการการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 9 พ.ศ.2545 - 2549 ที่กำหนดนโยบายและมาตรการ ให้มีการจัดการเรียนการสอนและการศึกษาในรูปแบบต่างๆที่ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อเสริมสร้างความรู้และความต้องการที่หลากหลาย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, พ.ศ. 2545, หน้า 86) และในปัจจุบันนี้ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีความหมายอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า องค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนต่างตระหนักในความสำคัญของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีนี้ จึงได้พยายามนำเอาเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจตลอดจนการศึกษา โดยเฉพาะการศึกษานั้นนอกเหนือจากนักการศึกษาได้พยายามร่วมมือกันปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตร เนื้อหาและวิธีการสอนแล้ว ยังได้พยายามคิดหาวิธีที่จะนำเอาเทคโนโลยีเหล่านั้นเข้ามาช่วยให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ประกอบกับเทคโนโลยีในปัจจุบันมีความก้าวหน้าไปมาก จึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพการเรียนการสอนไปจากเดิม กล่าวคือ มีการนำเอาวิธีสอนและวิธีจัดการเรียนการสอนหลายรูปแบบมาใช้ โดยอาศัยเทคโนโลยีต่างๆ ซึ่งอาจจะเพียงอย่างเดียวอย่างหนึ่งหรือผสมกัน เช่น โทรทัศน์ วิทยุ วีดีโอ เทปเสียง สไลด์ และคอมพิวเตอร์ เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งคอมพิวเตอร์ นับว่าเป็นเทคโนโลยีที่มีบทบาทสำคัญต่อการเรียนการสอนรายบุคคลในยุคปัจจุบันมาก เพราะเป็นการสอนแบบโปรแกรมโดยใช้คอมพิวเตอร์ ซึ่งจัดได้ว่าเป็นเทคโนโลยีทางการศึกษาที่มีศักยภาพสูงในการแก้ปัญหาการเรียนการสอนอีกรูปแบบหนึ่ง กล่าวคือ เป็นการช่วยนักเรียนให้เกิดการเรียนรู้เป็นรายบุคคลได้ดี ผู้เรียนจะเรียนได้ตามความสามารถของตนเอง จะช้าหรือเร็วก็ได้ ทำให้ไม่ต้องรู้สึกกลัวว่าจะเรียนไม่ทันเพื่อนหรือต้องนั่งฟังครูอธิบาย

บทเรียนซ้ำๆ ให้กับเพื่อนที่เรียนอ่อน จนทำให้เกิดความเบื่อหน่ายต่อการเรียน (สุรางค์ โค้วตระกูล, 2536, หน้า 239)

การนำคอมพิวเตอร์มาช่วยในการเรียนการสอน สามารถเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ได้ดีขึ้น ขณะเดียวกัน จะประหยัดเวลาของครูได้มากโดยที่ครูผู้สอนไม่ต้องเสียเวลามาสอนซ้ำแล้วซ้ำอีก จึงช่วยลดภาระของครูได้ และยังสนองความแตกต่างของบุคคลได้ดีอีกด้วย ทำให้ระบบการเรียนการสอน บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ และระบบสื่อสารโทรคมนาคมมีผลทำให้สังคม ได้กลายเป็นสังคมข่าวสารโดยอาศัยสื่อหลากหลายรูปแบบ ในปัจจุบันคอมพิวเตอร์ได้ถูกพัฒนา ให้สามารถทำงานในลักษณะของ มัลติมีเดีย (Multimedia) ได้ในหลายรูปแบบ ซึ่งรวมถึง ระบบหนังสือ อิเล็กทรอนิกส์มัลติมีเดียด้วย ที่เป็นการผสมผสานสื่อหลายทาง ได้แก่ ข้อความ เสียง ภาพ ภาพเคลื่อนไหว และคอมพิวเตอร์เข้ามาทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ จึงทำให้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ มัลติมีเดีย ได้เปรียบกว่าสื่อประเภทอื่นหลายประการ คือ (ฉลอง ทับศรี, 2538, หน้า 1)

1. มีลักษณะคล้ายหนังสือเรียน
2. สื่อความหมายได้รวดเร็ว เข้าใจง่าย
3. เสนอภาพเคลื่อนไหวได้ ทำให้ดูเหมือนของจริง ให้ผู้เรียนมีความเข้าใจได้ดียิ่งขึ้น
4. ใช้ในการเรียนรู้เกี่ยวกับความคิดรวบยอด (Concept) ที่สลับซับซ้อนได้ดี
5. ใช้เสียงประกอบได้ ทำให้เกิดความน่าสนใจและเร้าใจมากขึ้น
6. ช่วยเพิ่มแรงจูงใจในการเรียนการสอน

ดังนั้น การนำหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-Book) มาใช้ร่วมกับมัลติมีเดีย (Multimedia) ในการเรียนการสอน จึงเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพของการเรียนรู้ได้มากยิ่งขึ้นไปอีก และคณะผู้ศึกษาในฐานะที่เป็นครูผู้สอนวิชานาฏศิลป์ ซึ่งพบปัญหาในเรื่องของเวลาในการสอนที่มีน้อย ไม่เพียงพอที่จะทำให้นักเรียนเกิดทักษะในการเรียน และปัญหาเกี่ยวกับการขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ด้านนาฏศิลป์ อย่างแท้จริง การขาดสื่อการสอนที่มีประสิทธิภาพ จึงมีความสนใจที่จะสร้างนวัตกรรม คือ หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-Book) เรื่องนาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ขึ้น เพื่อแก้ปัญหาเรื่องเวลาในการสอน การขาดแคลนครูผู้สอน รวมทั้งการขาดแคลนสื่อในการเรียนการสอน และเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจเรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ รวมทั้งสามารถเรียนรู้ และปฏิบัติท่านาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ ได้อย่างถูกต้องด้วยตนเอง

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โดยมีจุดมุ่งหมายการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ตามเกณฑ์ 80 / 80

2. เพื่อทดลองใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โดย

2.1 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3

2.2 การประเมินทักษะปฏิบัติท่านาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ และประเมินทักษะการนำท่านาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ไปใช้ประกอบเพลงหรือบทร้อยกรอง ตามเกณฑ์ร้อยละ 75

3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3

ความสำคัญของการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เกิดผลสำคัญอย่างน้อย 2 ประการ ดังนี้

1. ได้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3

2. เป็นแนวทางสำหรับครู ที่นำหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะสำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนนาฏศิลป์ไทย

ขอบเขตการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้ศึกษาได้แบ่งการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน โดยกำหนดขอบเขตการวิจัยเป็น 3 ด้าน คือ ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล ขอบเขตด้านเนื้อหา และขอบเขตด้านตัวแปร ซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างและหาประสิทธิภาพหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3

ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

1. ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเหมาะสมของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3

2. นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนจุฬารัตนราชวิทยาลัย พิษณุโลก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พิษณุโลกเขต 1 ปีการศึกษา 2550 จำนวน 12 คน โดยแบ่งเป็น

2.1 นักเรียน จำนวน 3 คน คือ นักเรียนที่เรียนเก่ง ปานกลาง และอ่อน อย่างละ 1 คน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ในด้านความชัดเจนของภาพ ภาษา เสียง การทำกิจกรรม การโต้ตอบบทเรียน และเวลาที่ใช้ในการเรียน

2.2 นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนจุฬารัตนราชวิทยาลัย พิษณุโลก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พิษณุโลกเขต 1 ปีการศึกษา 2550 จำนวน 9 คน ทดลองใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ เพื่อหาประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการสร้างและหาประสิทธิภาพครั้งนี้ คณะผู้ศึกษาได้สร้างหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โดยได้กำหนดเนื้อหาสาระซึ่งได้จากการวิเคราะห์มาตรฐานและสาระการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ช่วงชั้นที่ 3 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ โดยแบ่งเนื้อหาความหมายและประเภทของนาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ การฝึกปฏิบัตินาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ และการนำนาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ไปใช้

ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ศึกษา คือ

1. ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมด้านองค์ประกอบของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3
2. ประสิทธิภาพของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ตามเกณฑ์ 80/80

ขั้นตอนที่ 2 การทดลองใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องนาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3

ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 โรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัย พิษณุโลก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลกเขต 1 จำนวน 30 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้ในการทดลองเพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการปฏิบัติ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ โดยการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ก่อนเรียนและหลังเรียน เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับความหมายและประเภทของนาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ การฝึกปฏิบัตินาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ และการนำนาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ไปใช้

ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรต้น ได้แก่ การใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3

ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะปฏิบัติ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3

ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 โรงเรียนจุฬาราชวิทยาลัย พิษณุโลก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลกเขต 1 จำนวน 30 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

คณะผู้ศึกษาได้ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 โรงเรียนจุฬาราชวิทยาลัย พิษณุโลก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลกเขต 1 จำนวน 30 คน เกี่ยวกับความเหมาะสมของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ในด้านต่างๆ ดังนี้

1. ด้านปัจจัยนำเข้า (Input)
2. ด้านกระบวนการ (Process)
3. ด้านผลผลิต (Product)

ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ศึกษา คือ ความคิดเห็นของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 โรงเรียนจุฬาราชวิทยาลัย พิษณุโลก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลกเขต 1 จำนวน 30 คน ที่มีต่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **หนังสืออิเล็กทรอนิกส์** หมายถึง สื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่คณะผู้ศึกษาสร้างขึ้นตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 อันประกอบด้วย บทเรียนที่นำเสนอทั้งข้อความ รูปภาพ ภาพเคลื่อนไหว มีเสียงดนตรีและเสียงบรรยายประกอบ เป็นสื่อที่เรียนรู้ด้วยตนเองหรือค้นคว้าเพิ่มเติมหลังจากเรียนในชั้นเรียนสำหรับนักเรียนหรือใช้ประกอบการจัดการเรียนการสอน รายวิชา ศิลปศึกษา สาระนาฏศิลป์ ซึ่งสร้างขึ้นด้วยโปรแกรม Desktop Author 4.5.7

2. ประสิทธิภาพหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ หมายถึง เกณฑ์มาตรฐานที่ใช้ในการประเมินหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ซึ่งกำหนดเกณฑ์เท่ากับ 80/80 โดย

80 ตัวแรก หมายถึง ค่าร้อยละของคะแนนเฉลี่ยของผู้เรียนทุกคนที่ได้จากการทำแบบประเมินระหว่างเรียน ได้คะแนนเฉลี่ยอย่างน้อยร้อยละ 80

80 ตัวหลัง หมายถึง ค่าร้อยละของคะแนนจากการประเมินหลังการเรียนรู้ของผู้เรียนทุกคนรวมกันแล้วนำมาหาค่าเฉลี่ยร้อยละ

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง คะแนนของนักเรียนจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ หลังเรียนด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3

4. ความคิดเห็นต่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ หมายถึง ความรู้สึก ความเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการเรียนด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง นาฏยศัพท์และภาษาทำนาฏศิลป์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3

5. นาฏยศัพท์ หมายถึง ศัพท์ที่ใช้เรียกเกี่ยวกับท่ารำเฉพาะในทางนาฏศิลป์ เป็นชื่อลักษณะท่ารำของไทย แบ่งออกเป็น 3 หมวด คือ หมวดนามศัพท์ หมวดกริยาศัพท์ และหมวดเบ็ดเตล็ด

6. ภาษาทำนาฏศิลป์ หมายถึง การแสดงกริยาท่าทางแทนคำพูด เพื่อสื่อความหมายบอกอารมณ์ความรู้สึกแทนคำพูดให้คนอื่นรับรู้ ส่วนใหญ่ัดดแปลงมาจากท่าธรรมชาติของมนุษย์

7. ทักษะปฏิบัติทำนาฏยศัพท์ หมายถึง ความสามารถทางด้านการปฏิบัติทำนาฏยศัพท์ ซึ่งต้องผ่านการประเมินทักษะปฏิบัติทำนาฏยศัพท์ ตามแบบประเมินทักษะปฏิบัติทำนาฏยศัพท์ ที่คณะผู้ศึกษาสร้างขึ้นผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75

8. ทักษะปฏิบัติภาษาทำนาฏศิลป์ หมายถึง ความสามารถทางด้านการปฏิบัติภาษาทำนาฏศิลป์ ซึ่งต้องผ่านการประเมินทักษะปฏิบัติภาษาทำนาฏศิลป์ ตามแบบประเมินทักษะปฏิบัติภาษาทำนาฏศิลป์ที่คณะผู้ศึกษาสร้างขึ้นผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75

9. ทักษะการนำทำนาฏยศัพท์ไปใช้ประกอบเพลง หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติทำนาฏยศัพท์ประกอบเพลงรำวงมาตรฐานที่กำหนดให้ ซึ่งต้องผ่านการประเมินทักษะการนำทำนาฏยศัพท์ไปใช้ประกอบเพลง ตามแบบประเมินทักษะการนำทำนาฏยศัพท์ไปใช้ประกอบเพลง ที่คณะผู้ศึกษาสร้างขึ้นผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75

10. ทักษะการนำภาษาทำนาฏศิลป์ไปใช้ประกอบบทร้อยกรอง หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติภาษาทำนาฏศิลป์ประกอบบทร้อยกรองที่กำหนดให้ ซึ่งต้องผ่านการประเมินทักษะการนำภาษาทำนาฏศิลป์ไปใช้ประกอบบทร้อยกรอง ตามแบบประเมินทักษะการนำภาษาทำนาฏศิลป์ไปใช้ประกอบบทร้อยกรองที่คณะผู้ศึกษาสร้างขึ้นผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75